

condition of students of pedagogical ZVO in the process of independent physical and health work]. *Scientific Collection «InterConf+»*. - 38(175). P. 366–384. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.10.2023.034>.

3. Bazilevich N., Movchan V., Gordienko O. (2022). Metodika pidvishennya ruhovoy aktivnosti studentiv ZVO zasobami Krosfitu [Methodology for improving motor activity of students of ZVO by means of crossfit]. *Scientific Collection «InterConf+»*. - No. 28(137). – P. 251-258.

4. Bosyok O.M., Valchak N.V. (2017). Vzaemozvyazok fizichnogo i estetichnogo vihovannya studentiv [Relationship of physical and aesthetic education of students]. *Materiali XX naukovo konferencii TNTU im. I. Pulya*. P. 251.

5. Dolbisheva N.G., Kidon V.V. (2018). Yakisna ta kilkisna harakteristika zmagalnoy kompozicii komand estetichnoy gimnastiki [Qualitative and quantitative characteristics of the competitive composition of aesthetic gymnastics teams]. *Naukoviy chasopis NPU imeni M.P. Dragomanova. Seriya 15. Naukovo-pedagogichni problem fizichnoy kulturi (fizichna kultura i sport)*. Vip. 5. P. 82-87.

6. Kidon V.V. (2019). Vdoskonalennya tehnicnoy pidgotovki sportsmenok 14-16 rokov, yaki zaymayoutsya estetichnoy grupovoy gimnastikoy [Improvement of technical training of athletes of 14-16 years who are engaged in aesthetic group gymnastics] : *avtoref. dis. 24.00.01. Pridniprovskya derzhavna akademiya fizichnoy kulturi i sportu MON Ukraini. Dnipro*. – 28p.

7. Kozchokar, M.V., Slobozhaninov, P.A. (2020). Zasobi phitnesu pid chas provedennya online zanyat z fizichnogo vihovannya u zakladah vizchoy osviti v period karantinnih obmezchen [The means of health fitness during online physical education classes in higher education institutions during quarantine restrictions]. *Molodiy vcheniy*. № 11 (87).P. 231-233.

8. Malikov M.V., Bogdanovskya N.V., Svatiev A.V. (2006). Phunkcionalna diagnostika v fizichnomu pihovanni ta sporti. Navchalniy posibnik (pid grifhom MON Ukraini) [Functional diagnosis in physical education and sports. Tutorial (under the stamp of the Ministry of Education and Science of Ukraine)]. Zaporizhziya : ZNU. – 199p.

9. Moskalenko N.V., Eliseeva D.S., Korzch N.L. (2017). Organizaciya samostiynih zanyat fizichnim vihovannyam uchnivskoy ta studentskoy molodi [Organization of independent classes of physical education of student and student youth] : monografiya. Dnipro. – 212p.

10. Mohunko O.D. (2021). Vpliv samostiynih zanyat fizichnimi vpravami na pokrazcennya fizichnogo stanu studentiv [Impact of self -exercise on improving the physical condition of students]. *Naukoviy chasopis NPU imeni M.P. Dragomanova. Seriya 15. Naukovo-pedagogichni problem fizichnoy kulturi (fizichna kultura i sport)*. Vip. 6 (137). P. 85-88. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6\(137\).20](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).20).

11. Chuhlanczeva, N.V., Shuba, L.V., Shuba, V.V. (2020). Mobilno orientovani phitnes-tehnologii yak zasib vplivu na fizichnu aktivnist studentiv. [Mobile fitness technology as a means of influencing students' physical activity]. *Informacziyni tehnologii i zasobi navchannya*. 75(1). P. 253-268. <https://doi.org/10.33407/itlt.v75i1.2581>.

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.5\(178\).24](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.5(178).24)

УДК: 796.011.1:57.017.3'06(477)

Митчик О.П.

**кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичної культури
Комунальний заклад вищої освіти Волинської обласної ради
«Луцький педагогічний коледж», м. Луцьк
<https://orcid.org/0000-0002-6775-6334>**

Курчаба О.Є.,

**голова циклової комісії теорії та методики фізичного виховання
Комунальний заклад вищої освіти Волинської обласної ради
«Луцький педагогічний коледж», м. Луцьк
<https://orcid.org/0000-0002-4971-6435>**

Тарасюк В.Й.,

**керівник фізичного виховання
Комунальний заклад вищої освіти Волинської обласної ради
«Луцький педагогічний коледж», м. Луцьк
<https://orcid.org/0000-0002-3279-0532>**

Кліш І.С.

**кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри фізичної культури
Комунальний заклад вищої освіти Волинської обласної ради
«Луцький педагогічний коледж», м. Луцьк
<https://orcid.org/0000-0001-9761-8496>**

МІСЦЕ ТА РОЛЬ АДАПТИВНОГО СПОРТУ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

У статті розглядається адаптивний спорт як складова фізичної культури, частини загальної культури суспільства та міжнародного олімпійського руху як найбільшого соціального руху сучасної епохи, також виникає і функціонує під впливом різноманітних соціальних чинників та здійснює значний вплив на суспільство. Відмічається, що через умови, які склалися в Україні через війну, зокрема її наслідки, на теперішній час роль адаптивного фізичного

виховання та спорту набуває особливого значення для подальшого ефективного розвитку нашого суспільства, відновленню працездатності особливого контингенту населення, адаптації до нових умов життя.

Ключові слова: адаптивний спорт, фізична культура, фізичне виховання, особи з інвалідністю, адаптація.

Oleksandr Mytchuk, Oleksandr Kurtchaba, Volodymyr Tarasiuk, Iryna Klish. The place and role of adaptive sports in modern Ukrainian society. The article considers adaptive sports as a component of physical culture, a part of the general culture of society, and the international Olympic movement as the largest social movement of the modern era, which arises and operates under the influence of various social factors and, in turn, has a significant impact on society. It is noted that due to the conditions that have arisen in Ukraine as a result of the war, especially its consequences, the role of adaptive physical education and sports has acquired special significance for the further effective development of our society, the restoration of the employability of a special contingent of the population, and adaptation to new living conditions.

Given the challenges facing Ukraine related to the increasing number of people with disabilities as a result of military actions, ensuring the effective functioning of sports organizations that develop adaptive sports is relevant.

One of the significant achievements of the 20th and early 21st centuries is the realization and scientific substantiation of the decisive role of physical activity in the rehabilitation of people with special needs. The efforts of government agencies, scientists, and practitioners should be aimed at finding ways to optimally use means of physical culture and sports to strengthen health, achieve the necessary level of employability, and adapt disabled individuals in society.

People with special needs are a global social phenomenon that cannot be ignored by physical education and sports professionals. The proposed direction of physical culture should increase the adaptation of individuals with special needs to the changed living conditions. It allows improving functional capabilities, contributes to the restoration of physical and mental health, the reintegration of the mentioned category of individuals into society during and after the war period, and the restoration of a sense of social completeness.

Key words: adaptive sports, physical culture, physical education, persons with disabilities, adaptation.

Постановка проблеми. Провідною є думка про те, що головною рушійною силою функціонування фізичної культури є потреби суспільства, класові та ідеологічні інтереси. Будучи складовою частиною суспільної культури, фізичне виховання змінюється під впливом загальнокультурних, матеріальних і соціальних умов життя, потреб суспільства та впливає на соціально-демографічні групи. Вплив умов життя суспільства на фізичне виховання включає декілька груп чинників: загальнокультурні та соціально-економічні умови, демографічні, національні (традиції), склад населення, географічні і кліматичні умови регіонів, бюджет часу населення, особистісні чинники, пов'язані з потребами і мотивами діяльності людини тощо. Суспільне явище «адаптивний спорт» – складова фізичної культури як частини загальної культури суспільства та міжнародного олімпійського руху як найбільшого соціального руху сучасної епохи також виникає і функціонує під впливом різноманітних соціальних чинників та, в свою чергу, здійснює значний вплив на суспільство. Зважаючи на ті умови, які склалися в Україні через війну, на теперішній час роль адаптивного фізичного виховання та спорту набуває особливого значення для подальшого ефективного розвитку нашого суспільства, відновленню працездатності особливого контингенту населення, адаптація до нових умов життя.

Аналіз літературних джерел. Інклюзивне суспільство – та модель, до якої прагне сучасна Україна [5; 6]. Важливу роль у цьому питанні сьогодні відіграє саме рівність людей з різними можливостями. Зокрема, йдеться про людей з інвалідністю, які поступово отримують перспективи для самореалізації в нашій державі на рівні з іншими представниками населення. Спорт сьогодні – це частина соціуму, у якій проявляється толерантність та повага до осіб з інвалідністю [9]. Саме у цій сфері люди, можливості котрих є обмеженими, можуть почуватися рівними з іншими. Проте Миськів Л.І. [10] вважає, що в Україні все ще існує низка проблем, які суттєво обмежують можливості для повноцінного функціонування спорту людей з інвалідністю.

За статистикою кожний десятий мешканець Землі є неповносправним. Щороку до 30 млн осіб дістають важкі травми, каліцтва та різні ураження. З урахуванням збільшення кількості дітей із вродженими вадами, екологічних проблем, технократизації суспільства вже на початку XXI ст. кількість неповносправних може становити більше 1млн осіб [5].

Одним із значних досягнень XX ст. та початку XXI ст. є усвідомлення й наукове обґрунтування вирішальної ролі рухової активності для реабілітації людей з особливими потребами. Зусилля державних органів, науковців і практиків спрямовані на пошук шляхів оптимального використання засобів фізичної культури та спорту для зміцнення здоров'я, досягнення необхідного рівня працездатності і адаптації неповносправних осіб у суспільстві [8; 9].

Люди з особливими потребами – це всесвітнє соціальне явище, що не може залишатися поза увагою фахівців фізичного виховання і спорту. Нині галузь фізичного виховання та спорту переживає нелегкі часи, і це позначається на системі професійної освіти, оскільки вищим закладам освіти та їх випускникам доводиться адаптуватися і функціонувати за складних сучасних до ринкової економіки. Протягом останніх років в Україні склалася принципово нова політична, економічна та соціальна ситуація, що значною мірою зумовлює підвищені вимоги до фахівців. У зв'язку з цим завдання навчальних закладів полягає у забезпеченні підготовки нового покоління фахівців, підвищення їх професіоналізму на всіх рівнях діяльності у галузі фізичного виховання та спорту, зокрема й в адаптивній фізичній культурі.

Мета статті – проаналізувати та визначити роль, місце й значення адаптивного спорту для українського суспільства на сучасному етапі розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як засвідчують дані Українського центру з фізичної культури та спорту людей з інвалідністю "Інваспорт" до спортивної роботи залучено лише 2% осіб з інвалідністю від загальної їх кількості в Україні [12; 13]. Це однозначно незадовільний показник.

Актуалізується це питання в нашій державі і через складну воєнну ситуацію, яка, на жаль, призводить до значного зростання кількості людей з інвалідністю. Ці обставини спричинили до розвитку нового напрямку в межах спорту для людей з інвалідністю в Україні – Ігор Нескорених. У світі ці змагання були започатковані також відносно нещодавно (2014 рік). Україна вперше брала участь у них у 2017 році і здобула 14 медалей різного ґатунку.

11 липня 2023 року на засіданні Уряду в рамках виконання плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року схвалено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України „Про фізичну культуру і спорт“ щодо адаптивного спорту». Про це повідомляє [15] Урядовий портал.

На законодавчому рівні визначається поняття «адаптивний спорт» як діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, яка спрямована на залучення осіб з інвалідністю чи осіб з обмеженнями повсякденного функціонування до занять фізичною культурою і спортом з метою сприяння інклюзії та інтеграції до суспільства, фізичній, психологічній реабілітації, сприяння можливості ведення самостійного способу життя та залучення до місцевої спільноти, а також окреслити його як напрям фізичної культури [4; 6].

Запропонований напрям фізичної культури має підвищити адаптацію осіб з особливими потребами повсякденного функціонування до умов життя, які суттєво змінилися. Він дає можливість покращити функціональні можливості, сприятиме відновленню фізичного та ментального здоров'я, реінтеграції зазначеної категорії осіб до суспільства під час та у післявоєнний період, поверненню відчуття соціальної повноцінності.

Сьогодні в суспільстві існують, на жаль, різні перешкоди – фізичні, громадянські, освітні, економічні, воєнні та інші. Вони не дозволяють мільйонам українцям повною мірою реалізувати себе. Тому безбар'єрність – це не просто про комфортне життя для всіх груп населення, а іноді про життя взагалі, про розвиток. Відновлення України, її фізичного і загалом суспільного простору, дає можливість виправити ці помилки минулого, зокрема однією з основних з яких є бар'єри між різними суспільними групами – фізичні, громадянські, освітні, економічні тощо.

Розроблений Кабміном законопроект про внесення змін до закону про фізичну культуру та спорт зареєстровано в парламенті у липні минулого 2023 року. Урядовці пропонують доповнити його першу статтю новим терміном та визначити власне саме поняття «адаптивний спорт». А також окреслюють його як напрям фізичної культури.

Адаптивний спорт – це діяльність суб'єктів сфери фізичної культури й спорту, яка спрямована на залучення осіб з обмеженими можливостями до занять фізичною культурою і спортом з метою сприяння інклюзії та інтеграції до суспільства, фізичній та психологічній реабілітації, сприяння можливості до самостійного способу життя та залучення до спільноти.

Внаслідок війни, яка триває у нашій країні, значно збільшилася кількість осіб з інвалідністю з числа військовослужбовців та постраждалого контингенту цивільного населення. Саме запропонований напрям фізичної культури має допомогти підвищити їх адаптацію до умов життя, які змінилися.

Суб'єктами сфери фізичної культури й спорту, які на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях розвиватимуть і проводитимуть заходи з адаптивного спорту, пропонується визначити центри фізичного здоров'я населення, до повноважень яких належатиме розвиток адаптивного спорту. Саме на цьому рівні планується залучати осіб з інвалідністю чи осіб з обмеженнями повсякденного функціонування до фізкультурно-оздоровчих заходів.

Автори законопроекту очікують, що його ухвалення забезпечить належний розвиток адаптивного спорту як напрямку фізичної культури. А критерієм його ефективності визначають залучення осіб з інвалідністю чи з обмеженнями повсякденного функціонування до занять фізичною культурою, їхню фізичну та психологічну реабілітацію. Нині законопроект № 9485 перебуває на розгляді в Комітеті Верховної Ради з питань молоді і спорту.

Когут І. [8; 9] у своїх роботах розкриває соціально-гуманістичний потенціал адаптивного спорту як один з компонентів адаптивної фізичної культури. На основі аналізу наукових джерел визначені способи підвищення рівня соціальної інтеграції осіб з інвалідністю. Оцінений вклад адаптивного спорту в реалізацію цілей розвитку тисячоліття. На підставі аналізу документів авторами доведена значна увага представників різних міжнародних співтовариств до важливості занять спортом осіб з інвалідністю. Доведено, що популярність адаптивного спорту, його фізичний, соціальний, гуманістичний і економічний потенціал виступають як ідеальний інструмент для зниження стигми, пов'язаної з інвалідністю, а також сприяють соціалізації, незалежності, розширенню можливостей і повноцінній соціальній інтеграції осіб з інвалідністю.

В окремих дослідженнях [7; 14] показано, що основними передумовами зародження та формування адаптивного спорту є феноменальний ефект рухової активності та спорту, як соціального явища, що сприяють фізичній реабілітації та соціальній адаптації осіб з особливими потребами.

Науковці у своїх дослідженнях активно аналізують дефлімпійський рух. Зокрема Бріскін Ю. [3; 4] та Акімкіна [2]. Передерій А. [11] вважають, що дефлімпійський спорт є частиною сучасного олімпійського руху. Діяльність у дефлімпійському спорті має нозологічно моноструктурний характер та закрити зону відповідності.

Висновки. Проблема життєдіяльності людей з фізичними вадами та їх адаптації розглядалася здавна. Завдяки перманентності розвитку адаптивної фізичної культури і спорту перед людьми з інвалідністю виникають умови для розкриття їх фізичних та духовних можливостей. Саме заняття адаптивним спортом зумовлює людей з фізичними вадами до вдосконалення особистості, самореалізації та розширення соціальних контактів. Від діяльності спортивних організацій, які організують таку роботу, залежить залучення людей з інвалідністю до занять адаптивним спортом.

Перспективи подальших досліджень. З огляду на виклики, які постали перед Україною, пов'язані зі збільшенням кількості людей з інвалідністю внаслідок військових дій, актуальним є забезпечення ефективної роботи спортивних організацій, які розвивають адаптивний спорт. У наукових дослідженнях українських вчених С. Адирхаєва, І. Акімкіна, Ю. Бріскіна, С. Матвєєва, І. Когут, Є. Гончаренко, П. Буйлова, А. Гриценко, В. Дідуха, О. Каленик знайшли своє

відображення питання, які виокремлюють головні тенденції розвитку адаптивного спорту в Україні, особливості організації тренувального процесу. Проте існує необхідність визначити основні напрями діяльності спортивних організацій в Україні задля підвищення ефективності їх функціонування.

Література

1. Адаптивний спорт : наук.-темат. покажч. [Електронний ресурс] / уклад. Ірина Свістельник, Юрій Бріскін. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 214 с. – Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/1826>
2. Акімкіна І. І. Дефлімпійський спорт у системі міжнародного олімпійського руху / Акімкіна І. І. // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених з міжнародною участю. – Суми, 2012. – Т. 2. – С. 116-120.
3. Бріскін Ю.А. Загальна характеристика Дефлімпійського спорту / Ю. А. Бріскін // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними : зб. наук. ст. – Львів, 2004. – С. 83-87.
4. Бріскін Ю.А. Загальна характеристика Дефлімпійського спорту / Ю. А. Бріскін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків, 2005. – No 20. – С. 11-19.
5. Бріскін Ю. А. Паралімпійський спорт: навч. посіб. / Ю. А. Бріскін, А. В. Передерій, В. В. Строкатов; за заг. ред. Ю. А. Бріскіна. – Львів : Арал, 2001. – 141 с.
6. Гончаренко Є. Особливості фізичного розвитку спортсменів 17-19 років із відхиленнями розумового розвитку / Євген Гончаренко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2009. – No 2. – С. 17-19.
7. Дідух В. Особливості розвитку адаптивного волейболу / Дідух Віталій // Спорт та сучасне суспільство : матеріали V відкр. студент. наук. конф. – Київ, 2012. – С. 118-121.
8. Когут І. Роль держави у розвитку фізичної культури та спорту осіб з особливими потребами // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними: зб. наук. статей з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації неповносправних / Держ. комітет України з питань фізкультури та спорту; Нац. комітет спорту інвалідів України [та ін.]. – Львів : Ахіл, 2003. – Вип.1. – С. 50-54.
9. Когут І. Соціально-гуманістичні засади адаптивного спорту як складової адаптивної фізичної культури / Ірина Когут // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2015. – No 2. – С. 65-71.
10. Миськів Л. І. Принципи, завдання та функції інклюзивної освіти як світової моделі соціалізації осіб з обмеженими можливостями / Л. І. Миськів // Європейські перспективи. – 2013. – № 10. – С. 66-70.
11. Передерій А. Організаційна структура дефлімпійського спорту / Аліна Передерій : Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2010. – No 1. – С. 41-47.
12. Розторгуй М. Мотивація до занять спортом осіб із вадами зору на етапі спортивно-реабілітаційної підготовки / Розторгуй Марія, Передерій Аліна, Бріскін Юрій // Фізична активність, здоров'я і спорт : науковий журнал. – Л., 2017. – № 4(30). – С. 56-64.
13. Розторгуй М. Підготовка спортсменів з інвалідністю на етапі спортивно-реабілітаційної підготовки в силових видах спорту / Марія Розторгуй, Аліна Передерій // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві / уклад. А. В. Цьось, С. Я. Індіка. – Л. : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. – № 1(41). – С. 61-66.
14. Стрепко Н. Історичні аспекти розвитку дефлімпійського і паралімпійського руху в Україні / Надія Стрепко, Оксана Оксенюк, Лілія Приступа // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – Л., 2010. – С. 271-277.
15. <https://www.kmu.gov.ua/news/kabinetom-ministriv-skhvaleno-proekt-zakonu-ukrainy-shchodo-rozvytku-adaptyvnoho-sportu>

References

1. Adaptive sport : nauk.-temat. pokazhch. [Adaptive Sport: Science-Themat. Index]. [Elektronnyy resurs] / uklad. Iryna Svistelnyk, Yuriy Briskin. Lviv : LDUFK, 2013. 214 p. Rezhym dostupu: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/1826>
2. Akimkina I. I. Deflimpiyskyy sport u systemi mizhnarodnoho olimpiyskoho rukhu [Deaflympic sport in the system of the international Olympic movement]. Akimkina I. I. // Suchasni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu shkolariv ta studentiv Ukrainy : materialy KhII Vseukr. nauk.-prakt. konf. molodykh uchenykh z mizhnarodnoiu uchastiu. Sumy, 2012. –T. 2. P. 116-120.
3. Briskin Yu. A. Zahalna kharakterystyka Deflimpiyskoho sportu [General characteristics of Deaflympic sport]. // Yu. A. Briskin // Ozdorovcha i sportyvna robota z nepovnospravnyy : zb. nauk. st. – Lviv, 2004. – P. 83-87.
4. Briskin Yu. A. Zahalna kharakterystyka Deflimpiyskoho sportu [General characteristics of Deaflympic sport]. // Yu. A. Briskin // Pedagogika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu : zb. nauk. pr. / za red. S. S. Yermakova. – Kharkiv, 2005. – No 20. P. 11-19.
5. Briskin Yu. A. Paralimpiyskiy sport [Paralympic sport]. : navch. posib. / Yu. A. Briskin, A. V. Perederii, V. V. Strokotov; za zah. red. Yu. A. Briskina. – Lviv : Aral, 2001. – 141 p.
6. Honcharenko Ye. Osoblyvosti fizychnoho rozvytku sportsmeniv 17-19 rokiv iz vidkhyleniamy rozumovoho rozvytku [Peculiarities of physical development of athletes aged 17-19 with deviations of mental development]. / Yevhen Honcharenko // Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu. – 2009. – No 2. – P. 17-19.
7. Didukh V. Osoblyvosti rozvytku adaptyvnoho voleybolu [Peculiarities of the development of adaptive volleyball]. / Didukh Vitaliy // Sport ta suchasne suspilstvo : materialy V vidkr. student. nauk. konf. – Kyiv, 2012. – P. 118-121.
8. Kohut I. Rol derzhavy u rozvytku fizychnoi kultury ta sportu osob z osoblyvyvy potrebamy [The role of the state in the development of physical culture and sports of persons with special needs]. // Ozdorovcha i sportyvna robota z nepovnospravnyy : zb. nauk. statei z problem fizychnoho vykhovannia i sportu ta fizychnoi reabilitatsii nepovnospravnykh / Derzh. komitet Ukrainy z pytan fizkultury ta sportu; Nats. komitet sportu invalidiv Ukrainy [ta in.]. – Lviv : Akhil, 2003. – Vyp.1. – P. 50-54.

9. Kohut I. Sotsialno-humanistychni zasady adaptivnoho sportu yak skladovoiyi adaptivnoi fizychnoi kultury [Social and Humanistic Principles of Adaptive Sport as a Component of Adaptive Physical Culture]. / Iryna Kohut // Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu. – 2015. – No 2. – P. 65-71.
10. Myskiv L. I. Pryntsypy, zavdannia ta funktsii inkluzyvnoi osvity yak svitovoi modeli sotsializatsii osib z obmezhenymy mozhlyvostiamy [Principles, tasks and functions of inclusive education as a world model of socialization of persons with limited opportunities]. / L. I. Myskiv // Yevropeiski perspektyvy. – 2013. – № 10. – P. 66-70.
11. Perederiy A. Orhanizatsiyna struktura deflimpiyskoho sportu [Organizational structure of Deaflympic sport] / Alina Perederiy : Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport. – 2010. – No 1. – P. 41-47.
12. Roztorhui M. Motyvatsiia do zaniat sportom osib iz vadamy zoru na etapi sportyvno-reabilitatsiinoi pidhotovky [Motivation to engage in sports of persons with visual impairments at the stage of sports and rehabilitation training] / Roztorhui Mariia, Perederiy Alina, Briskin Yurii // Fizychna aktyvnist, zdorovia i sport : naukovyi zhurnal. – L., 2017. – № 4(30). – P. 56-64.
13. Roztorhui M. Pidhotovka sportsmeniv z invalidnistiu na etapi sportyvno-reabilitatsiinoi pidhotovky v sylovykh vydakh sportu [Preparation of athletes with disabilities at the stage of sports and rehabilitation training in power sports]. / Mariia Roztorhui, Alina Perederiy // Fizychno vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi / uklad. A. V. Tsos, S. Ya. Indyka. – L. : Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2018. – № 1(41). – P. 61-66.
14. Strepko N. Istorychni aspekty rozvytku deflimpiyskoho i paralimpiyskoho rukhu v Ukraini [Historical aspects of the development of the Deaflympic and Paralympic movement in Ukraine]. / Nadiia Strepko, Oksana Okseniuk, Liliia Prystupa // Problemy aktyvizatsii rekreatsivno-ozdorovchoi diialnosti naselennia : materialy VII Vseukr. nauk.- prakt. konf. z mizhnarodnoiu uchastiu. – L., 2010. – P. 271-277.
15. <https://www.kmu.gov.ua/news/kabinetom-ministriv-skhvaleno-proekt-zakonu-ukrainy-shchodo-rozvytku-adaptivnoho-sportu>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.5\(178\).25](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.5(178).25)
УДК 796.011.2

Михайлов Володимир,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту
Національний університет оборони України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-2517-6016>

Коростильова Юлія,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту
Навчально-спортивна база літніх видів спорту
Управління фізичної культури і спорту Міністерства оборони України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-8939-3530>

Михайлов Віталій,
кандидат педагогічних наук, доцент
Навчально-спортивна база літніх видів спорту
Управління фізичної культури і спорту Міністерства оборони України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-7935-7579>

ОЦІНЮВАННЯ МАСИ ТІЛА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ-ЧОЛОВІКІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Мета: удосконалення системи оцінювання маси тіла військовослужбовців-чоловіків різного зросту, віку та різної конституції тіла. **Методи:** теоретичний аналіз та узагальнення; екстраполяція; метод найменших квадратів; регресійний аналіз. **Матеріал:** за авторською формулою оптимальної маси тіла для чоловіків різного зросту, віку та різної конституції тіла отримані границі норми маси тіла для дев'яти вікових груп відповідно до вимог приймання нормативів з фізичної підготовки. **Результати:** укладено таблицю мінімальної та максимальної маси тіла для військовослужбовців різного зросту залежно від вікової групи. Розроблено методику оцінювання маси тіла військовослужбовців з урахуванням їхньої конституції тіла. **Висновки:** визначено мінімальне значення $IMT = 20,8 \text{ кг/м}^2$ для віх вікових груп та його максимальні показники для кожної вікової групи військовослужбовців ЗСУ. Запропоновано критерії відповідності маси тіла вимогам норми, які обмежуються відхиленням $\pm 10\%$ від оптимального значення для військовослужбовців різних вікових груп, зросту та конституції тіла.

Ключові слова: маса тіла, конституція тіла, зріст, вікові групи, норма, військовослужбовці-чоловіки.

Volodymyr Mykhaylov, Yuliya Korostylova, Vitaly Mykhaylov. Body mass assessment of male soldiers of the Armed Forces of Ukraine. Body weight control of male soldiers of the Armed Forces of Ukraine is not only about ensuring their somatic (physical) health. It is also the choice of proper nutrition, neat appearance, successful passing physical training tests, high work capacity and timely performance of military duties. Moreover, it is also the presence of special criteria – norms (standards), the development of which has unreasonably little attention in the past in the Armed Forces of Ukraine, but in the current conditions they are extremely relevant. Excessive body weight, and especially obesity, reduces a person's work capacity, complicates intellectual and physical activity, causes disability, premature aging and shortened life expectancy. Body weight standards should be universal enough to take into account as much as possible departmental interests, in particular the military, and to cover